

Pravicovost českého Senátu v evropské perspektivě

10. prosince 2004 Zbyněk Klíč

Letošní volby do třetiny Senátu přinesly jednoznačné výsledky. Občanská demokratická strana jako hlavní reprezentant pravice v nich získala celkem 19 z 27 křesel a oproti stavu před volbami si polepšila o devět mandátů. Pokud vezmeme pro srovnání stav po prvních volbách v roce 1996, tak ODS si polepšila o čtyři křesla, zatímco levicový tandem ČSSD - KSČM si pohoršil o 18 mandátů. Interpretací výsledků všech voleb od roku 1996 může být několik, fakt je ale nezvratný - pravice kontinuálně posiluje, levice oslabuje. V českém Senátu se tak hypotéza o jeho pravicovosti potvrzuje. Jak je to však ve srovnání s druhými komorami v Evropě?

Nejkompletnější výzkum by pochopitelně znamenal prozkoumání všech změn (především z hlediska změn v čase) ve složení druhých komor v Evropě, jejich obecném posunu k větší pravicovosti apod. To je však poměrně rozsáhlá záležitost, která přesahuje možnosti tohoto článku a bude tématem rozsáhlejšího statě. Mým záměrem je nyní prozkoumat aktuální složení druhých komor v Evropě, a to v porovnání s komorami dolními, s přihlédnutím k volebnímu systému a způsobu obsazování druhé komory.

Český Senát je druhý nejpravivější

Znakem největší pravicovosti je za prvé prosté procentuální vyjádření poměru pravice a levice v druhých komorách v Evropě. Pokud s jistou mírou zjednodušení vezmeme za (středo)pravivové i křesťansko-demokratické strany, vyjde nám, že český Senát je mezi druhými komorami v Evropě v míře pravicovosti s poměrem 72,8-11,1 % na 2. místě. Více liberálních a konzervativních zástupců má pouze švýcarská Stavovská rada (78,2-19,5 %). Všeobecně více pravivových než levivových zástupců mají rovněž druhé komory v Německu, Rakousku, Belgii, Španělsku, Francii, Itálii, Holandsku, Švýcarsku a Velké Británii. Tento fakt však obecně o pravicovosti druhé komory moc neříká, neboť pravivové jsou s výjimkou Španělska a Velké Británie i všechny dolní komory uvedených zemí.

Druhým faktorem, který může o rozdílném charakteru horní komory něco vypovídat, je odlišnost většiny v obou komorách.

V České republice je v Senátu takřka o třicet procentních bodů více pravivových politiků než v Poslanecké sněmovně (44,5 % ve Sněmovně ku 72,8 % v Senátu), což je největší rozdíl ze všech zkoumaných zemí. Stejně tak je český Senát jedním z mála, který je v situaci levivové většiny ve Sněmovně opoziční, tedy pravivový. Podobná situace, tedy odlišný charakter většin, panuje ve Španělsku, Velké Británii a Bosně a Hercegovině, v posledně jmenované zemi však směrem od pravivovější dolní sněmovny k levivovější dolní sněmovně (zde je však kritérium pravice-levice velmi relativní, protože volba probíhá především na etnickém základě. Druhá komora je obsazována dle klíče 30 Bosňáků, 30 Chorvatů a 14 ostatní národnosti). Na různých ustláno nemá horní komora ani v Polsku a Rumunsku. U našich severních sousedů činí pokles v neprospěch Senátu více jak dvacet procentních bodů, v Rumunsku jde sice o mírný nárůst, ale i tak je poměr pravice-levice v obou komorách hrozivě socialistický (8,7-53,9 % dolní komora, 9,2-52,8 % horní komora).

Obecné tendence k inherentní pravicovosti druhé komory není možné pozorovat. Nárůst i celkově větší pravicovost je jak ve Švýcarsku, kde se volí ve většině kantonů většinově, tak ve Španělsku, kde je aplikována spíše poměrná volba. Naopak prostý většinový systém v Polsku pravici nesvědčí. Jedinou korelaci lze sledovat mezi funkcí reprezentace zemí a mírou pravicovosti (např. federalistické země - Německo a Švýcarsko - mají v Evropě jedno z nejpravivovějších složení druhých komor). Z toho však činí výjimku český Senát, který je spíše komorou reflexe. Částečně

propravice by se mohlo ukazovat průběžné obměňování horní komory (v Německu dle voleb ve spolkových zemích, ve Švýcarsku dle voleb v kantonech, u nás vždy výměna jedné třetiny po dvou letech). Obecně by to tedy mohlo ukazovat, že pravice má schopnější regionální politiky, jde však pouze o spekulaci.

Co tedy z uvedené analýzy pro český Senát vyplynulo? Ukázalo se, že je jednou z nejpravicejších horních komor v Evropě a že navíc nejde o momentální stav, ale o kontinuální (sice mírný) nárůst doprovázený zároveň poklesem levice. Žádná korelace, s výjimkou zemské reprezentace, mezi systémem voleb, reprezentace a dalšími proměnnými a pravolevého složení horní komory v Evropě však nalezena nebyla. Pro podrobnější a přesnější závěry je třeba provést výzkum, který bude brát v potaz časový vývoj složení jednotlivých horních komor.